

Brødremenigheden Christiansfeld

Nr. 1

Januar - Februar - Marts 2022

Julerosen

Brødremenigheden i Christiansfeld

Præstebolig:

Lindegade 26
6070 Christiansfeld

Præst:

Jørgen Bøytler
Tlf.: 40361420
boytler@ebu.de

Regnskabskontor:

Nørregade 14 A
6070 Christiansfeld
Tlf.: 74561214

Bank: Reg: 9743

NR: 039 5639714

bmboghholder
@christiansfeld.tv

Organist:

Juliane Ilgner
julianeilgner88
@gmail.com

Ældsteråd:

Formand:

Hans Schmidt
Nørregade 3
6070 Christiansfeld
Tlf.: 74561214
info@ovnsaetterne.dk

Jørgen Bøytler
Hans Schmidt
Henning Jacobsen
Anna B. Svennesen
Lars Brock Andersen
Lone Madsen

Forstander

Käte Thomsen
Tlf.: 40562646
broedremenigheden
@christiansfeld.tv

Redaktør:

Käte Thomsen

Barmhjertighed

Vær barmhjertige, som jeres fader er barmhjertig. Barmhjertighed kan siges at være det modsatte af ligegyldighed og hjerteløshed. Når du viser barmhjertighed over for nogen, betyder det, at du tager dig af dem og viser omsorg for dem. Hvordan barmhjertighed, altså den kristne næstekærlighed skal tolkes og udøves i dag, er et aktuelt spørgsmål i enhver kristens liv.

Når Jesus helbreder, er barmhjertighed en vigtig motivationsfaktor. Folk kommer til ham med deres lidelser, hvad enten de er blinde eller spedalske eller noget helt tredje, og Jesus helbreder dem, fordi han føler barmhjertighed. Barmhjertighed betegner en situation, hvor en stærkere ikke benytter sin mulighed for at sætte sin ret igennem overfor en svagere, men i stedet hjælper ham til større livsudfoldelse.

Opfordringen er begrundet i Guds barmhjertighed. Vær barmhjertig, som jeres fader er barmhjertig. Alttså vær ligesom jeres himmelske far. Herren er god mod alle, hans barmhjertighed gælder alle hans skabninger, hedder det i Det Gamle Testamente. Hans barmhjertighed er som den milde regn, der får alt til at spire.

Vi kan ikke være uberørt af den. Det ligger i barmhjertighedens væsen, at den vil forplante sig. Den, der bliver mødt med barmhjertighed, må møde andre med barmhjertighed. Det kan enhver forstå, som har et menneskehjerte, som Grundtvig udtrykker det i salmen "Nåden hun er af kongeblood". Her hedder det: "Ligne vor Fader ejegod, / som sig af hjertet forbarmer, / som, når vi falder ham til fod, / inderlig rørt os omarmer, / det må vi alle i det små, / det kan vi alle godt forstå, / som har et menneskehjerte!"

Må året 2022 være året, hvor vi alle viser barmhjertighed og hvor vi får at se, at Gud er barmhjertig, mod os og mod andre.

Jørgen Bøytler

Glædelig Jul

Så er året på sit sidste og julen er over os. Vi kan se tilbage på et år fyldt med udfordringer og spændende opgaver. Rigtig mange opgaver blev løst af menighedens frivillige hjælpere og det er vigtigt og afgørende for menigheden, at vi er et stærkt fællesskab, der kan samarbejde. Vi kan alle glæde os over vores smukke by, som snart runder de 250

år. Ældsterådet takker for den store opbakning, om det er i form af en hjælpende hånd eller et økonomisk bidrag.

Ældsterådet ønsker alle en glædelig jul og et godt nytår.

Hans Schmidt

Kvindernes Internationale Bededag fredag den 4. marts 2022

Fredag den 4. marts 2022 leder kvinder fra England, Wales og Nordirland Kvindernes Internationale Bededag i Danmark og i omkring 170 andre lande, idet kvinder fra alle kirkesamfund i England, Wales og Nordirland i fællesskab har udarbejdet materialet, som bruges i alle landene. Hvert år den første fredag i marts samles kvinder fra solen står op ved datolinjen og til solen går ned om det samme tema. I år er temaet:

”Jeg ved, hvilke planer jeg har lagt for jer” Det giver en fantastisk enhed og samhørighed sådan et døgn igennem

Kaffe og orientering om projekter i Multisalen kl. 14.30.

Gudstjeneste kl. 16.00 v/provst Grete Wigh-Poulsen

24 timers bøn 365 dage året rundt

Bøn til hver en tid og på hvert et sted

Selvom 24 timers- bønner i Brødrekirken har en lang historie, så betyder det ikke, at denne måde at bede på er den eneste og den vigtigste. Zinzendorfs væsentligste erkendelse er den, at bønner hører hverdagen til. Det at bede og tale med Gud kan man gøre til hver en tid og på hvert et sted. Det er ikke nødvendigt med specielle rum eller steder. Zinzendorf ville at hele livet skulle leves liturgisk.

Brødremenigheden er overbevist om, at Gud tager imod enhver bøn, uafhængig af hvor, hvornår og hvor længe den bliver bedt.

Christiansfeld har sammen med Albanien og Sverige bedevagten den 31. marts 2022.

Danmark har 6 timer - Albanien 6 timer - Sverige 12 timer fordelt over hele døgnet.

HARPEN I AMERIKA

Harpen er navnet på den salmebog på dansk, der blev brugt her i menigheden, inden man gik over til Den Danske Salmebog med det særlige tillæg. Fra en hel del forskellige gemmer i kirken og Søstrehuset har vi i arkivet efterhånden fået sammenbragt en større samling af Harpen.

En dag var jeg ved at sortere bøgerne efter udgave og gennemgå dem for særlige kendetegn som stempler og håndskrevne navne, og jeg spærrede øjnene op, da én af dem skilte sig ud fra alle de andre. Der stod nemlig, at den var til brug i den Nord-Amerikanske Provinds!

Det måtte naturligvis undersøges nærmere, og som hjælp havde jeg det trykke- eller udgivelsessted, der var angivet: Ephraim i Wisconsin. Jeg googled mig i første omgang frem til, at byen var grundlagt af en pastor Andreas Iverson i 1853, og jeg så for mig, at det måske var en broder herfra byen, der var draget vestpå (og at Iversen var blevet til Iverson i det amerikanske). Det ville da være en spændende opdagelse.

Sådan forholdt det sig imidlertid ikke. Andreas Iverson var uddannet og ordineret som luthersk præst i Det Norske Missionsselskab i Stavanger.

Harpen.

En Samling

gf

Ældre og nyere christelige Psalmer

441

Brug ved Brødretriflens Gudstjenester

i den

Nord-Amerikanische Provinzen

Hemite Dylag.

(Forandret og forøget med Vitanier og Viturgier.)

Ephraim, Wis., 1894.

forord.

Børstetirten har fra ældgamle Tider været rig paa Sang. Den bismstiftsmagistris Børstetirke var det første protestantiske Kirkefund, som udgav en Hjelmsbog. Den udkom i det bismstifts Epilog i Aaret 1505 og indeholdt mange beretlige Sanger af Johan Huus og Piffos Lucas i Bogen. Den kristelige Sang var paa hien Tid en Rags, og er det del ikke mindre i vor Tid, thi den er en uudslidelig Vædgætning hos alle dem, der ved Guds Naade have faaet en levende Fornemmelse af deres Kalb i Christus Jesu, og formædelt Troen paa ham, befænde sig at være Gæfter og Udlændinge paa Jorden.

Som en Hær Ben har, "Harpen" været kjendt i over 100 Aar, om end i Begyndelsen under et andet Navn, og udgivet i et andet Land, end de sildigere Udgav. Det fjerde, eller sidste Udgav af "Harpen" udkom i Aaret 1863 i Bro. St. Dues Forlag i Stavanger, Norge. Dette Udgav blev forøget med et Tilleg af 334 Psalmer, saa at Bogen nu indeholdt 700 Psalmer. I Aaret 1893, efter en Tid af 30 Aar, var dette Udgav udsolgt.

I denne Tidsperiode havde der samlet sig nord-banste Bredrensmagheder her i Nord-Amerika, som benyttede sig "darpn" og andre Gudstjenestegjeter og Quaknagter. Da flere Bredre da anden Siden Blev tilligtes vilige til at oplægge den paante, blev der os Eppragsmaalet tvingende: hvorfor stulle vi saae, hvar? Efter at Sagen var blevet fremlagt for Synoden, som var forsamlet i Bethlehem, Pa. den 1. April 1808, udnævnte Sefthjælpen en Komitee, bestaaende af Brøderne J. S. Grinnifelt, Chr. Madlen og M. Peterson, med det Omdrag, at tage Palmehogstegen i sin Haand. Denne Komitee mødte sammen første Gang den 1ste Juni 1804.

Opgaven havde været lettere at løse, dersom det kun havde handlet sig om en ny Oplæggelse af det fjerde Oplag, men Forskellens krævede, at denne og sin Forandring, burde foretages. Det var derfor for Komiteen en stor Trøst, at den ogsaa med Hensyn til denne Sag turde holde sig til Herrens opmuntrende

Her lærte han om Brødremenigheden, som han til sidst tilsluttede sig. Oplysningerne på forskellige hjemmesider stemmer ikke ganske overens. Men det står vist fast, at han i 1849 udvandrede til Amerika og drog omkring som evangelist. I 1853 grundlagde han så landsbyen Ephraim ved kanten af Michigan Søen. Der er stadig en levende Brødremenighed med egen kirke, og befolkningen talte forrige år 268. Som et kuriosum kan nævnes, at et forbud mod øl og vin i byen blev ophævet efter en afstemning i 2016, efter 163 ”tørre” år.

Steen Møllgaard Andersen

Steen Møllgaard Andersen

4

Report.

Fortsættelse i Bf. 50, 15: „Kald paa mig paa Kødens Dag, saa skal jeg udfrie dig, og du skal ære mig.“ Og det var under Bøn, at Herren skienkede Barnetillid til hans Fjender, Kraft til Arbejds Udsvælske, og saaledes er dette nye Opdrag af „Gærpen“ i forandret Form fremkommet.

1) Stedet for to Dele bestaar Vogen nu kun af een Del, idet
 Valmerne ere blevene sammensluttede under de betreffende Dubrikier.
 Antallet af Valmer er mindre end før. Flere af de gamle Sænge
 ere blevene fjernede og nye indførte. Et Antal af Brødrættens
 Eitanier og Liturgier have faaet Plads i Vogen, i det Haab om,
 at Menigheden vilde have større Lejlighed til at tage Del i den
 liturgiske Part af Underviiselsen og isærligmentlige Handlingerne.

Da det ikke var fejningen med Udgiften af dette nye Oplag, at umuliggjøre Benyttelsen af de i Brug værende Folmebøger, saa findes der den venstre Side af Folme-Nummeret, indeom [—] det gamle Folme-Nummer angivet. Med Fejlsen til Melodierne turde bemærkes, at nogle af de gamle Folmer sanges paa nye Melodier under Betegnelsen: G. H., hvilket henviser til den betreffende Melodie i de berømtede Gospel Hymns and Sacred Songs No. 1, 2, 3 combined. Nogle af de nye Folmer have egne Melodier, dog ere de fleste paa almindeligt kendte, at ingen Banstikethed vil findes, for at sange dem.

Quod nu selve Vogen betræffer, saa kunne vi vel antage, at den ikke vil finde Alles Bifald. Men om „Harpen,“ ogsaa i sin nye Skikkelse, vil hos En og Anden ledsage den gamle Hjertefang: Christus er vor Blådom — Christus er vor Retfærdighed — Christus er vor Helliggjørelse — Christus er vor Freløsning, saa vil dens Udgivelse dog ikke

Maatte derfor den Herre Jesus Christus velsigne ogsaa dette ringe Arbejde til hans Navns Ære — Renighedens Opbyggelse, og Sjæles Frelse. Med denne Bøn ledsages Hogen paa Vanddrøien af

Psalmebog: Romiteen.

Ephraim, Wis., 1 September 1894.

Indholdsfortegnelse.

1. Eitanier.

(Tallene henviser til Sidernes No.)

Kirkelitaniet.....	Stor
Litaniet om Jesu Christi Liv, Lidelse og Død.....	1

II. Eiturgiste formularer.

Den hellige Daab:	
a. Sed Barnedaab.....	1
b. Sed vognes Daab.....	2
Konfirmation.....	2
Den hellige Nadberre.....	2
Bogtenielle.....	2
Opdagelse i Menigheden.....	2
Prædication.....	2

III. Eiturgier for Højtiderne.

Første Advent.....	31
Julefest.....	31
Paaskefest.....	34
Pinsefest.....	34

IV. Psalmer.

(Tallene henviser til Bialmerne's No.)

	Ro
2. Gud's Ord	1—25
3. Menneftets Fødsels- og salige Opdrægtning ved Christum	26—37
4. Christi Tilkomme- i Jødet	38—40
5. Jelu Christi Bødel	53—60
6. Det Kar — Det Raas Jelu	61—94
7. Christi Tidværelse og Død	95—127
8. Jelu's Død paa Korset	128—133
9. Jelu's Begravelse	136—143
10. Jelu's Opstandelse	143—158
11. Jelu's Himmelfart	159—175

Nyt fra Ældsterrådet (4. kvartal 2021) *Ved Lars Brock Andersen*

Siden sidste menighedsblad har Ældsterrådet afholdt tre ordinære møder. Der er bl.a. arbejdet med følgende områder:

Lyden i Kirkesalen:

Ældsterrådet er blevet gjort opmærksom på at mange har vanskeligheder med at høre, hvad der bliver sagt i kirkesalen, og har derfor igangsat arbejde med at forbedre det nuværende højtalersystem. Løsningen bliver muligvis et system, der elektronisk kan dæmpe noget af det ekko, der gør talen utydelig.

250 års jubilæum:

De første tanker omkring Christiansfeldts 250 års jubilæum i 2023 er ved at tage form, og jubilæumsudvalget, der nu består af Jørgen Bøytler, Käte Thomsen, Lars B. Andersen og Anna B. Svennesen, har haft et indledende møde med Museum Kolding, der efter Christiansfeldtcentrets nedlæggelse, varetager administrationen af byens status som UNESCO verdensarv.

Drift:

Efter et stort arbejde både indvendig og udvendig kan istandsættelsen af Lindegade 31 endeligt afsluttes inden nytår. Vi håber at mange vil nyde, at bagsiden på det fine hus nu igen står som oprindeligt i gule sten med symmetrisk placerede vinduer og en traditionel bagdør.

I forbindelse med fraflytning er to lejligheder i Enkehuset (Nørregade 16) blevet istandsat, bl.a. er en del af afløbssystemet blevet renoveret og udskiftet.

For at undgå at folk kommer i klemme, er det besluttet at udskifte dørcensoren i Søstrehusets elevator med en type der dækker hele dørens højde, så man undgår at døren går i før der er helt fri.

Brødremenighedens Museum:

Til stor glæde for Brødremenigheden har 4 fonde givet tilsagn om støtte til renovering af Enkehusets vestfløj til museumsbesøg. De fire fonde er: A.P. Møller og hustru Chastine Mc-Kinney Møllers fond til almene

formaal, Johanne og Aage Louis-Hansen fonden, Augustinusfonden og Dronning Magrethe og Prins Henriks fond.

Projektbeskrivelsen omfatter tre dele:

- 1) Istandsættelse og ombygning af Enkehusets vestfløj til museumsbrug.
- 2) Etablering af ny udstilling og magasin for Brødremenighedens museums samlinger.
- 3) Fremtidig drift af museet.

Økonomisk omfatter fondsbevillingerne de to første punkter.

Det bliver meget spændende at følge projektet, ikke mindst fordi det på en række områder er anderledes end den almindelige måde at lave museum og udstilling på. For eksempel skal istandsættelse og ombygning af huset foregå med absolut minimale ændringer af det originale hus og de oprindelige overflader, og det stiller store krav til håndværkere, arkitekter og bygningskonstruktører.

Også museets udstillinger bliver specielle, da kravet er at udstillingerne

Enkehusets smukke Korsal

skal indordne sig huset med dets ruminddeling, naturlige lysindfald m.m., hvilket stiller store krav til både udstillingsdesign og museumsteknik.

Rent praktisk er det første der skal ske,

at vestfløjen tømmes helt, så arkitekter, bygningskonstruktører m.m. kan registrere bygningens tilstand og planlægge det videre arbejde. Herefter skal der indhentes tilbud, og de nødvendige tilladelser skal søges. Det samlede projekt forventes at strække sig over en årrække.

BDM - nyt

Der er 7 provinser i Tanzania, og BDM arbejder i 3 af disse. BDM har været engageret der i over hundrede år. I november fik jeg for første gang besøgt Brødrekirken i Tanzania. Jeg følte mig hjemme med sprog og kultur, for jeg har jo otte år som missionær i den lutherske kirke på Zanzibar,

udsendt af Danmission, med i bagagen. Men det var første gang jeg var i Tabora. Der blev jeg mødt af BDMs missionærer Mia og Michael Toldam Korsgaard, og vi besøgte kirkens hovedkvarter. Det var der Gaardes boede non-stop i 13 år under første verdenskrig som den eneste tilbageværende europæiske missionær. Det var bl.a. der biskop Søren Ibsen boede, indtil han efter fyrre års indsats i landet overlod lederskabet til biskop Kisanji i 1962. Det er der, BDM bidrager til at sætte kirkens arkiver i stand. Firs kilometer derfra ligger Sikonge, hvor et helt område hedder "Misheni", fordi der har været så mange missionselementer der i hundrede år: Sygehus, bibelskole, spedalskhedsarbejde, missionærboliger osv.

*Sygehusets
Vandtanke
i
Sikonge
renoveres*

Der arbejder Mia med diverse opgaver i sygehusets ledelse, mens Michael har diverse opgaver knyttet til byggeprojekter. Blandt andet sygehusets vandtanke, som er ved at blive renoveret.

Mia og Michael har taget deres tre drenge med. For at det skal kunne lade sig gøre, har vi nogle volontører, som underviser dem. Dermed blev det en stor familie, jeg fik lov til at være sammen med i Sikonge! Det var meget hyggeligt.

*Familien Mia og Michael Toldam Korsgaard
i Sikonge med volontører*

Efter Sikonge og Tabora besøgte jeg Dar es Salaam og Zanzibar. På den muslimske ø Zanzibar havde den tyske gren af Brødrekirken hjulpet med at bygge en skole. Her ses skolelederen ved siden af en Zanzibar-dør og under det kendte logo for Brødrekirken, det sejrige lam som vi skal følge.

*Skolelederen ses her
sammen med BDM's
generalsekretær Arngeir
Langås*

Søstreerhverv i Christiansfeld af Christina Petterson

I sit levnedsløb, skrev Anna Johanna Rasch, født Kastenhuber (1756-1824), at da hun var 15 år gammel flyttede hun og otte andre piger fra pigeanstalten i Herrnhut ind i Søstrehuset, fordi de nu skulle tjene deres eget brød. Dette var vanskeligt, sagde hun, fordi der ikke var meget arbejde og levnedsmidlerne dyre. Efter nogen tid blev det bestemt, at hun skulle flytte til Christiansfeld for at hjælpe med både musik og skræddersyning. Hun ankom i 1776 og flyttede ind i det nybyggede Søstrehus det efterfølgende år. Med tiden giftede hun sig, og efter mandens død, flyttede hun ind i Enkehuset. I den sidste del af levnedsløbet, der blev skrevet af hendes kor-søstre, blev det bemærket, at hun altid var meget aktiv i sit kor, både med sit musiktalent og som hjælper i sit hustjenerembede.

Søstrehuset

Jeg faldt over sr. Anna Johanna Kastenhuber i et katalog i Søstrehusets arkiv i Christiansfeld. Kataloget indeholder både navne, fødselsdage, deres ankomst til menigheden, optagelse i menigheden, eventuelt

ægteskab eller død, og beskæftigelse på 278 søstre født mellem 1730'erne og 1780'erne.

Jeg er meget interesseret i Brødremenighedens arbejdsliv og forvaltning, så derfor var sådan et fund jo en gave. I sit kapitel Håndværk og fabriksvirksomhed i Christiansfeld, er det ikke meget plads Thomas Bloch Ravn giver kvindernes beskæftigelse. I modsætning til Brødrehusets arkiv, der har en meget synlig og veldefineret underrubrik om håndværk og anden virksomhed, er der ikke i søstrenes tilfælde lige så tydeligt, hvori deres virksomhed bestod. Kataloget var derfor et interessant indblik i søstrenes beskæftigelse i Søstrehuset.

I Herrnhut, hvor Søstrehuset som bekendt nedbrændte i 1945, er der ikke mange kilder til søstrenes virksomhed. Heidrun Homburg, en tysk historiker, satte sig for at finde ud af, om der var andre kilder til søstrenes arbejde, og kom frem til at det kunne være at deres levnedsløb afslørede noget om deres arbejdsliv. Dette gav mig ideen til at checke levnedsløbene fra søstrene i kataloget, for at se om de nævner deres arbejdsliv og deres tjeneste. Det følgende er nogle resultater fra de indledende øvelser.

Ud af de 278 søstre i kataloget har 187 af dem levnedsløb i Christiansfeld. De der ikke optræder i Christiansfelds samling er enten søstre, der er flyttet til andre menigheder (flere rejste til Sarepta ved Volga floden, andre er rejst til missionsmarkerne). Få har forladt menigheden fuldstændigt, en er sågar 'heimlich weggegangen'.

Først har jeg lavet en liste for at give et indtryk af de forskellige erhvervstyper der er nævnt i kataloget.

I tjeneste/huset	40
Beskæftigelse ikke anført	31
Spinderinder	28
Stueopsynsøstre (Stubeaufseherin)	10
Skrædder	9
Børne/pige plejersker	8
Vaskeri	7
Båndvæversker	6
Strikkere	5
Syersker, væversker og hjemmeboende	4
Rengøring	3
Husholdning, kysemager,	2
Tjenestepige, hjælper,	2
Portnerske, kørhjelper,	2
Sygeplejerske, skolefrøken	2
Sovesalsvagt, medforstander, kok,	1
Forstander, uldspinder, blondehækler	1 af hver.

Vi vender tilbage til kataloget og de forskellige arbejdstyper, men først skal vi lige se på i hvilken grad beskæftigelse nævnes i levnedsløbene.

Jeg må indrømme, at jeg ikke nåede igennem alle 187, men kun de første 100 i kataloget. Men jeg synes at de giver et ganske fint billede alligevel.

Beskæftigelse i levnedsløbene.

Levnedsløbene fra 1700 tallet er som bekendt en fremstilling af den enkeltes indre forløb, den enkeltes åndelige vej til Frelseren og vejen til at se sig selv som en del af menighedens fælleskab, samt de udfordringer der opstod. Levnedsløbene beskriver ofte en indre uro, mødet med Brødremenigheden, ankomst og optagelse i menigheden, den første nadver, samt de forskellige voldsomme følelser som disse begivenheder afstedkom. Vi hører samtidig beskrivelsen af den ydre vej til menigheden, i og med vi hører om hvor hun er født, hendes familie baggrund, og hendes liv i koret inden for menigheden. Dette var alle omstændigheder Zinzendorf i sine kortaler omtalte som ydre omstændigheder. I beskrivelsen af dette forløb sker det at vi hører noget om beskæftigelse, men det er slet ikke i samme grad som i brødrenes levnedsløb, hvor vi også hører om oplæring og senere profession.

Kastenhubers levnedsløb og beskrivelsen af at skulle tjene sit eget brød, arbejdets knaphed og hendes skræddererhverv er faktisk mere detaljeret end sædvanligt. Men der er alligevel en del af levnedsløbene der nævner beskæftigelse i større eller mindre grad. Ud af de 100 levnedsløb jeg nåede igennem, nævner 69 arbejde i mere end generelle vendinger.

Der er andre interessante ting i disse levnedsløb som er værd at nævne. For det første hører mange af disse kvinder til den første generation af søstre i Christiansfeld. Mange af dem kom til menigheden mens den endnu var ganske lille, og selv før Søstrehuset blev bygget. For det andet, er det ofte tilfældet, at når arbejde nævnes, er det søsterens korsøstre der nævner hendes arbejde og flid.

For eksempel Karen Olsen (1755-1825), der i kataloget står nævnt som ansat i Oekonomien, altså husholdningen. Dette nævner hun ikke selv, men hendes korsøstre nævner at hun tjente i vores Oekonomie i 26 år med trofast kaldsbevidsthed (Berufsgeschäft).). Endelig er det helt umuligt at læse alle disse levnedsløb uden at blive helt opslugt af de unge kvinders vej til menigheden, selvom det egentlig var deres arbejdsliv i

menigheden jeg var ude efter. Der var selvfølgelig søstre der kom fra andre Brødremenighedsbyer, så som Herrnhut, Niesky og Neudietendorf. Men jeg blev meget optaget af de unge kvinder fra landområderne i Danmark og deres vej til Brødremenigheden, der oftest gik gennem deres lokale præst, Societetet i København, eller gennem deres tjeneste - nogle gange en kombination af to eller tre omstændigheder.

Se for eksempel den ugifte søster Anna Maria Kiergaard (1739-1819), der er noteret som spinder i kataloget, men intet nævner om hendes beskæftigelse i Christiansfeld. Hendes vej til Brødremenigheden gik via præsten der underviste hende i konfirmationsforberedelse, Kaj Præm, der var en vakt præst i Øsløs kirke i Thy. Fire år efter Anna Marias konfirmation, sørgede han for at få hende i huset hos en familie i København, der var medlem af Brødresocietetet og tog Anna Maria med til deres forsamlinger. Derfra kom hun til Christiansfeld I 1776.

Søstrehusets gård

Kataloget.

Vender vi nu lige tilbage til kataloget igen, så kan de forskellige arbejdskategorier nævnt tidligere inddeles i 4 overordnede kategorier: to uden for Søstrehuset, og to inden for Søstrehuset.

Først er der tjeneste i huset (Dienst). Dette er den mest almindelige form for beskæftigelse og en af de hyppigste måder, hvorpå unge kvinder kom i forbindelse med Brødremenigheden. Mange af de kvinder, hvis levnedsløb jeg har læst, var i huset inden de kom til Christiansfeld, og flere fortsatte dette efter deres ankomst.

Så er der ægtefællernes værksteder, hvor konen hjælper manden i hans profession, og i enkelte tilfælde fortsætter virksomheden efter mandens død. Af de 100 søstre der udgør grundlaget her, blev 19 af dem gift. Ud af disse, fortsatte tre deres mands virksomhed efter hans død, ofte med sønnernes hjælp. Ellen Præg (født Hansen, 1755-1812), en vævers enke, fortsatte hans væveri i ni år efter mandens død, inden hun flyttede ind i Enkehuset. De to andre enker, Anna Maria Grosser (født Lillelund (1747-1824) blev i huset og fortsatte mandens skomager virksomhed sammen med deres tre sønner, inden hun flyttede ind i Enkehuset. Så vidt jeg kan se, varede det kun i et par år. Dette var ligeledes tilfældet med (Anna) Ester Catharina Lundquist (født Fink, 1756-1823) og hendes mands drejerværksted. En anden enke, der er opgjort som skræddermesterinde, Catharina Malmstrøm (født Lorenzen, 1761-1828) var med hendes første mand, Jørgen Jørgensen i Surinam i 20 år og blev der i to år efter mandens død i 1812. Det kunne være sjovt at se, om hun fortsatte som skrædder i Surinam i de to år, hun blev derude. Skræddervirksomheden var jo en af de centrale indkomster for missionen. Jeg har ikke kunnet finde ud af det indtil videre.

Vender vi os nu til Søstrehuset, så var der også her tjeneste, så som vaske-ri, køkkentjeneste, rengøring, husholdning og sygepleje. Der må naturligvis også have været tjeneste i Enkehuset, men her har jeg kun fundet enkelte bemærkninger om ”tjeneste” hist og her. Hvis vi tæller stueopsyn, lærerinder, sygeplejesker, husholdning, rengøring og forstander og plejer stillinger sammen, så er dette den allerstørste gruppe.

Vaskeriet er en mellemkategori, for på den ene side var det et husligt hverv, og søstrene vaskede for huset. Men det var også en industri, en service der blev tilbudt folk udefra. Det er også et af de få erhverv, der nævnes ofte i levnedsløbene.

Fortsættes i næste nr.

Museet

Brødremenighedens Museum har jo fået nogle generøse bevillinger til at restaurere Enkehusets vestfløj, så der igen kan være museum der. Det er dejligt, men det kræver at huset tømmes helt, før håndværkerne rykker ind. Derfor er vi igang med at flytte de genstande, der stadig er i huset. Vi regner med, at de mindre ting er flyttet før jul, og i januar skal de større ting som møbler mv flyttes og huset tømmes helt. Der dukker stadig fine ting op!

Samtidig registrerer vi de genstande, der endnu ikke er det. Genstandene bliver først flyttet op i en del af Museumssalen i Søstrehuset, og når det er så koldt som nu, kommer vi til at sidde der med en del af registreringsarbejdet.

Lise Brock Andersen

European Women's Conference i Woldersdorf, Berlin

Brødremenigheden i Danmark har, ligesom andre landes Brødremenigheder, to pladser til konferencen, der finder sted mellem den 23. og den 27. juni 2022. Temaet er "By my God I can leap over a wall". Der er tilmeldingsfrist den 31. januar 2022

Interesserede bedes henvende sig til kontaktperson Anna Svennesen på telefon 21 60 66 41

Suppedas i Duetten

Der er suppe med brød i Duetten tirsdag den 18. januar og mandag den 14. marts klokken 17.30.

Døren er åben og der er kaffe fra kl. 16.

Tilmelding til Anne-Marie Schneider 30 26 22 76

Kirkefrokost

Efter gudstjenesten søndag den 20. februar er der frokost i Søstrehusets cafe. Tilmelding til Anna Svennesen 21 60 66 41

Hansine Hinz Fogdal *fortsættelse fra sidste nummer*

Dagen efter skrev hun: ”I dag er jeg meget glad, vi har haft en lang samtale med hinanden og er glade for, vi kan dele alt med hinanden.”

Pastor Hintz skrev til sin kommende svigerfar: ”Mit hjerte fyldes med tak og pris til Gud, fordi han gav mig din elskede datter. Skønt vi kun har været sammen nogle få dage, føler jeg, hun er Herrens tjenerinde, og at han har givet hende en stærk tro. Hvor underfuldt er hun ikke blevet styrket og opholdt i disse farefulde timer og dage. Hun ser sund og frisk ud, også dette er meget at takke Gud for. Gud vil give os sin velsignelse, dersom vi stadig vil blive ham tro.”

I tre dage tvang snestorme dem til at blive i Julianehåb, men den 30. april tog de hjertelig afsked og begyndte hjemrejsen i en konebåd, fulgt af to kajaker. Men genvordighederne var ikke forbi endnu, for uafladelig måtte ismasserne skydes væk fra båden med lange stager. Henimod aften var det umuligt at komme videre. De trak båden på land og rejste et telt, hvor der desværre kun var plads til de to missionærer og Hansine, styrmanden og kvinderne fandt et tilflugtssted under båden.

Næste dag var det et forrygende snevejr, så da foretrak de at blive, hvor de var. Først den tredje dag kunne de rejse videre, men hen på eftermiddagen blokerede ismasserne igen båden. Da tog de en desperat beslutning, idet de trak båden på land, gemte en del af indholdet mellem stenene og vandrede videre til fods. De indfødte gik foran for at bane vej, og så fulgte missionærene efter med Hansine mellem sig. Det var en lang og streng vandring gennem den dybe sne og over skarpe sten, og de var glade og taknemmelige, da de i god behold nåede Lichtenau klokken otte om aftenen.

Endelig havde Hansine nået sit bestemmelsessted, og når hun tænkte tilbage på sin otte ugers lange, besværlige rejse, var det som en drøm, og hun takkede Gud, som nådigt havde hjulpet hende gennem alle de mange farer. Hansine fik en hjertelig velkomst på missionsstationen, både af ægteparret Zuckers og hr. og fru Køgel. Køgels havde gjort tjeneste i Grønland i 28 år, og det var bestemt, at de skulle rejse tilbage til

Danmark med "Hvidbjørn". Deres kasser stod pakkede, men nu måtte de vente på skibslejlighed med et andet skib til Europa.

Den 9. maj holdt Johannes Hinz og Hansine Fogdal bryllup. Bruden måtte låne brudekjole og alt andet tøj af sr. Zucker. Om morgenen den 9. maj endnu før Hansine var færdig klædt på havde grønlænderne forsamlet sig under hendes vinduer og spillede koraler på deres basuner. Det lød måske knap så kønt som Basunkoret i Christiansfeld, men det var festligt og hjemligt.

Brylluppet fandt sted klokken 10 om formiddagen. Br. Køgel forrettede vielsen, og med til brylluppet var i alt 9 voksne og 3 børn. Der var festligt pyntet op i huset med guirlander omkring dørene og også omkring stolene, som de skulle sidde på i kirken. Alle forberedelser var lavet med kærlig, hjertelig deltagelse. Køgel holdt først en tale på grønlandsk, da der var mange grønlændere til stede. Bagefter talte han på tysk til Hansine og Johannes. Brylluppet blev fejret i deres hjem, hvor de sammen sang nogle vers og drak derefter et glas vin. Klokken et spiste de middag, som bestod af suppe, budding, haresteg med kartoffelmos, kål og kompot. Der fandtes ikke friske grøntsager, kartofler og kål bliver udtørret. Om eftermiddagen blev de fotograferet, men Johannes kunne ikke fremkalde billedet, da det bestilte fotopapir var gået ned med "Hvidbjørn." Hansine skrev til forældrene, at de ville få et billede af de to til næste år, hvis det var Guds vilje.

De to begyndte deres ægteskab med tak til Gud, som havde ført dem sammen, og de var enige om, at de hele deres liv ville arbejde i Guds tjeneste.

Skønt Hansine syntes rolig og fattet, kunne modløsheden dog i det stille overvælde hende ved tanken om alt det, hun havde mistet ved forliset og som hun i det daglige trængte så hårdt til.

Et nyt udstyr og en ny ulykke

Da budskabet om "Hvidbjørns" forlis nåede Danmark, og Brødremenigheden i Christiansfeld erfarede, at alle Hansines ejendele var gået tabt, blev der sorg, ikke alene i menigheden, men også hos hendes familie og venner.

Fortsættes i næste nummer KäteThomsen

Kirkelige meddelelser

Begravelse:

Den 3. december 2021 blev Broder Per Flindt Christensen, født den 13. maj 1952, død den 24. november 2021, begravet på Gudsageren.

Optagelse

Den 12. december 2021 blev Br. Arngeir Langås optaget som medlem af menigheden.

Indsamlede midler gennem kollekter:

Ved redaktionens slutning var der siden sidste blads udgivelse indkommet til:

Menighedens arbejde i Christiansfeld	477,00 kr.
Brødremenighedens Danske Mission	3.185,50 kr.
Brødrekirken i Sydafrika	878,00 kr.
Kirkens Korshær	845,00 kr.

Vi takker på modtagernes vegne for jeres gaver.

Menighedsmøde i Multisalen

Tirsdag den 25. januar klokken 19.30. Program følger

Menighedsmøde med Mads og Janice Jacobsen

Mandag den 21. februar klokken 19.30 i Multisalen

Unitets Bedevagt onsdag den 31. marts.

Christiansfeld menighed står for 6 hele timer fordelt over hele døgnet

Se mere side 4

Morgensang og bøn hver fredag klokken 9.00 i Korsalen.

Velkommen til alle! Benyt elevatorindgang. *Else Marie Larsen*

Evangelisk Alliances Bedeuge 10. - 14. januar

Mandag og tirsdag i Brødremenighedens kirke kl. 19.00

Onsdag og torsdag IMPuls i Sognehuset kl. 19.00

Fredag i Café Morgenstjernen kl. 19.00

Alle er velkomne

Kvindernes Internationale Bededag

fredag d.4. marts kl.14.30 kaffe og kl. 16.00 gudstjeneste

Se mere side 3

Sykreds 1. kvartal 2022

27. januar Vi besøger BDM i Søstrehuset

10. februar Sykreds, program følger

24. februar Forberedelse til Kvindernes Internationale Bededag

04. marts Kvindernes Internationale Bededag

10. marts Sykreds, program følger

24. marts Sykreds, program følger

ALLE ER HJERTELIG VELKOMNE

Matiné med Juliane Ilgner

29. januar klokken 11.00 Matiné i Korsalen

26. februar klokken 11.00 Matiné i Kirken

26. marts klokken 11.00 Matiné i Kirken

Koncerter i 1. kvartal 2022

17. januar kl. 19.30 Koncert Klassisk Christiansfeld *Korsal*
Folkekons med dejlig folkemusik

07. februar kl. 19.30 Koncert Klassisk Christiansfeld *Korsal*
Trio Lindgård Rodrick Öquist

09. marts kl. 15.30 Koncert Klassisk Christiansfeld *Korsal*
Charlotte Nordholdt med 3 strygere

Måned:	Dato:	 Dag:	Tid:	Sted:	Tjeneste:	Tekst:	Prest:
Januar	02.	Helligtrekongers sønd.	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Matt. 2,1-12	J. Bøytler
	09.	1. sønd.e. Helligtrek.	10.30	Store sal	Gudstjeneste / Nadver	Mark. 10,13-16	Erik Baum
	10.	Mandag	19.00	Lille sal	Bedeuge		J. Markussen
	11.	Tirsdag	19.00	Lille sal	Bedeuge		S. Søe
	16.	2. sønd. e. Helligtrek.	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Joh. 4,5-26	J. Bøytler
	23.	3. sønd. e. Helligtrek.	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Luk. 17,5-10	J. Bøytler
	30.	4. sønd. e. Helligtrek.	10.30	Store sal	Gudstjeneste / Kirkekaffe	Matt. 14,22-33	J. Bøytler
	06.	Sidste sønd.e. Helligtrek.	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Joh. 12,23-33	J. Bøytler
	13.	Septagesima	10.30	Store sal	Gudstjeneste / Nadver	Matt. 25,14-30	J. Bøytler
Februar	20.	Seksgesima	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Mark. 4,26-32	J. Bøytler
	27.	Fastelavn	10.30	Store sal	Gudstjeneste / Kirkekaffe	Luk. 18,31-43	J. Bøytler
Marts	06.	1. sønd. i fasten	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Luk. 22,24-32	J. Markussen
	13.	2. sønd. i fasten	10.30	Store sal	Gudstjeneste / Nadver	Mark. 9,14-29	J. Bøytler
	20.	3. sønd. i fasten	10.30	Store sal	Gudstjeneste	Joh. 8,42-51	J. Bøytler
	27.	Midfaste	10.30	Tyrstrup	Fælles Gudstjeneste	Joh. 6,24-35	J. Bøytler